

WYCHOWANIE MUZYCZNE W BYDGOSKICH PLACÓWKACH
WYCHOWANIA POZASZKOLNEGO

Współczesne wychowanie to proces długotrwały i złożony. Jego miejscem jest nie tylko szkoła. R. Wroczyński stwierdza, że "szkoła nie może wziąć na siebie pełnej odpowiedzialności za rozwój i wychowanie młodej generacji, więc niezbędne jest planowe organizowanie pozaszkolnego środowiska dzieci i młodzieży"^{1/}. Wychowawcze oddziaływanie zajęć lekcyjnych winno być zatem uzupełniane w jak najszerszym zakresie pozytywnym wpływem różnych form pracy pozalekcyjnej i pozaszkolnej. Zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne stanowią obecnie integralny składnik wychowania młodego pokolenia.

Ustawa Sejmu PRL "O rozwoju oświaty i wychowania" z 15.VII. 1961r. nadaje tym zajęciom status pełnowartościowych form wychowawczego oddziaływania. Jednocześnie stawia przed nimi bardzo poważne cele. W brzmieniu Ustawy "celem wychowania pozalekcyjnego i pozaszkolnego jest:

- 1/ rozwijanie zainteresowań i uzdolnień młodzieży,
- 2/ zbliżenie młodzieży do spraw techniki,
- 3/ stwarzanie sprzyjających warunków dla społecznej aktywności,
- 4/ organizowanie kulturalnego wypoczynku, rozrywki i wychowania fizycznego.

Te generalne cele ustawy sejmowej są szczegółowo sprecyzowane w statucie placówek wychowania pozaszkolnego. Cele i zadania tych placówek są wielorakie. Uważamy jednak za właściwe podać za statutem, że "podstawowym celem placówek wychowania pozaszkolnego jest stwarzanie młodzieży warunków aktywnego uczestnictwa w życiu społeczeństwa socjalistycznego, wszechstronnego rozwoju osobowości,

rozwijania zainteresowań i uzdolnień oraz rekreacji i wypoczynku w czasie wolnym od zajęć szkolnych i obowiązków wobec domu^{2/}. Realizacja tych generalnych założeń wychowania pozaszkolnego i pozaszkolnego odbywa się w różnorodnych szkolnych kołach zainteresowań oraz w pracowniach placówek wychowania pozaszkolnego. Do placówek wychowania pozaszkolnego zaliczamy pałace młodzieży, domy kultury dzieci i młodzieży, młodzieżowe domy kultury i niektóre inne placówki kulturalno-oświatowe.

W artykule tym zainteresowania nasze skierujemy na bydgoskie domy kultury podległe Kuratorium Oświaty i Wychowania Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy. Używając określenia "domy kultury" będziemy mieli na uwadze jedynie Pałac Młodzieży przy ulicy Jagiellońskiej, Młodzieżowy Dom Kultury nr 1 na Kapuściskach i Młodzieżowy Dom Kultury nr 2 na Szwederowie. W artykule termin "domy kultury" używany będzie zamiennie z terminem "placówki wychowania pozaszkolnego".

Przedmiotem naszych rozważań będzie opisanie aktualnie realizowanych form wychowania muzycznego w bydgoskich domach kultury. Przedstawimy zespoły muzyczne, młodzież w nich uczestniczącą, warunki pracy zespołów i ich działalność społeczno-artystyczną.

Zastanowimy się także, czy realizowane obecnie formy zajęć muzycznych spełniają wymagania jakie stawia się wychowaniu muzycznemu w domach kultury.

Należy wyjaśnić, że w artykule tym za "wychowanie muzyczne" w domach kultury uważać będziemy takie formy kontaktu z muzyką, jak śpiewanie, grę, taniec, rytmikę, a także słuchanie muzyki i podawanie teoretycznych wiadomości o muzyce.

1. Zadania wychowania muzycznego

Podstawowym celem wychowania socjalistycznego jest kształ-

owanie wszechstronnie rozwiniętej osobowości. R. Wroczyński stwierdza, że działalność placówek wychowania pozaszkolnego przyczynia się do osiągnięcia tego celu. Jednym ze składników kształtowania wszechstronnie rozwiniętej osobowości jest wychowanie muzyczne stanowiące składnik wychowania estetycznego. Współczesna teoria pedagogiczna docenia wartości wychowania estetycznego /w tym muzycznego/dla rozwoju dziecka. Wychowanie estetyczne ma spełniać poważne zadania wychowawcze, a głównie kształtować trwałą potrzebę kontaktu ze sztuką oraz rozwijać indywidualne zamiłowania i zdolności artystyczne przez czynne uprawianie sztuki. Zadań tych szkoła nie jest w stanie w pełni zrealizować głównie dlatego, że na wychowanie muzyczne i plastyczne—główne składniki wychowania estetycznego—przeznacza zbyt małą ilość czasu a środki, którymi dysponuje są niewystarczające. W tej sytuacji zajęcia z wychowania muzycznego czy plastycznego realizowane w domach kultury w sposób właściwy, uzupełniają kształcenie osobowości dziecka. W założeniach teorii, wychowanie muzyczne w domach kultury ma spełnić wiele poważnych zadań. Ma ono rozwijać podstawowe zdolności muzyczne oraz kształcić wrażliwość, wyobraźnię, pamięć muzyczną^{3/}. Różne formy wychowania muzycznego mają dostarczać przeżyć, przyjemności i radości płynących z kontaktu z muzyką^{4/}. Wychowanie muzyczne powinno także "rozwijać zainteresowania artystyczne"^{5/}, zaspakajać potrzeby działania artystycznego^{6/}. Są to zadania wymagające wielostronnego oddziaływania na wychowanka. W jakim stopniu są one realizowane postaramy się odpowiedzieć po przedstawieniu działalności pracowni muzycznych w domach kultury. Przedtem jednak uważamy za celowe przedstawić, w ogólnych zarysach, założenia programowe placówek wychowania pozaszkolnego po to, by działalność muzyczną ukazać na tle całokształtu zadań realizowanych przez te placówki.

2. Założenia programowe placówek wychowania pozaszkolnego.

Program działania domów kultury zawarty jest w ich rocznym planie dydaktyczno-wychowawczym. Dokument ten opracowany jest w oparciu o:

- zadania wynikające z Uchwał VI Zjazdu P Z P R,
- uchwałę sejmową " O zadaniach narodu i państwa w wychowaniu młodzieży,
- wytyczne do działalności pozalekcyjnej i pozaszkolnej szkół i placówek opiekuńczo-wychowawczych na lata 1972-1975 wydane przez KOSB,
- wytyczne programowo-organizacyjne w sprawie wychowawczej działalności pozaszkolnej z dziećmi i młodzieżą szkolną, zawarte w Dz.Urz.MOIW z dnia 15.VI.1973r.,
- instrukcje w sprawie organizacji kształcenia i wychowania w roku szkolnym 1975/76 zawarte w Dz.Urz.MOIW z dnia 28.II.1975r.

Plany dydaktyczno-wychowawcze przedstawionych placówek opracowane są szczegółowo i szeroko. Zawierają one główne założenia i kierunki działania, określają formy realizacji zamierzeń, przedstawiają projekty prac na rzecz środowiska, ujmują całość kształtu pracy od strony organizacyjnej. W planach pracy zwraca się szczególną uwagę na stwarzanie młodzieży warunków dla wszechstronnego rozwoju osobowości, rozwijania zainteresowań i uzdolnień oraz kształtowanie twórczego stosunku do różnych dziedzin nauki, techniki i sztuki. W planie dydaktyczno-wychowawczym MDK nr 2 czytamy między innymi: "...praca wychowawczo-dydaktyczna powinna koncentrować się na; preferowaniu w pracy metod i form służących wdrażaniu uczniów do samodzielnego zdobywania umiejętności i wiedzy, świadomego uczenia i rozwijania własnych zainteresowań w oparciu o umiejętności korzystania z informacji naukowej i jej drukowanych źródeł, a także kształtowaniu korzystnej społecznie motywacji permanentnej pracy nad własnym rozwojem" ^{7/}.

W planach podkreślane jest dążenie placówek do kształtowania pożądaných postaw, kształtowanie nawyków rzetelnej i ambitnej pracy. Zwraca się mocno uwagę na sprawy wychowawcze. I tak np. w planie Pałacu Młodzieży znajdujemy stwierdzenie: "głównym zadaniem dyrekcji i rady pedagogicznej w roku 1975/76 jest intensyfikacja wysiłków zmierzających do poprawy i zwiększenia procesu wychowania"^{8/}.

Jednym z postulatów w planie pracy M D K nr 1 na Kapuściskach jest hasło: "priorytet zagadnień wychowawczych nad wąskim dydaktyzmem i praktycyzmem - zajęcia środkiem do realizacji celów wychowawczych"^{9/}. Sformułowanie to jest cenne i ma swoje uzasadnienie w teorii wychowania pozaszkolnego, która uważa, że celem głównym zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych nie jest ich efekt rzeczowy w postaci tańca, gry, recytacji, metaloplastyki itp., ale efekt wychowawczy, osiągany w toku tworzenia tańca, recytacji, czy metaloplastyki.

Godnym zauważenia jest fakt, że w planach pracy zwraca się także uwagę na takie kwestie wychowawcze jak; kultura życia codziennego, higiena osobista, przyswajanie pożądaných form towarzyskich w kontaktach z rodziną, rówieśnikami i dorosłymi.

Założenia placówek w zakresie wychowania estetycznego są wielostronne. Dotyczą one rozwijania zainteresowań i indywidualnych zdolności artystycznych, kształtowania wrażliwości estetycznej, przygotowania młodzieży do świadomego uczestnictwa w kulturze oraz w jej współtworzeniu. Napewno konstruktywne jest założenie, by "poprzez... różnorodną działalność i wysoki poziom zajęć oddziaływać na rozwój artystycznych kół zainteresowań w szkołach na terenie miasta"^{10/}. To założenie działu artystycznego Pałacu Młodzieży jest nie tylko właściwe, ale i realne, gdyż niektóre zespoły muzyczne Pałacu reprezentują wysoki poziom wykonawczy i mogą być wzorem właściwie prowadzonej pracy z młodzieżą.

3. Usytuowanie domów kultury.

Przedstawione placówki wychowania pozaszkolnego działają w zróżnicowanych środowiskach.

Pałac Młodzieży jest placówką ogólnomiejską. W zajęciach tutaj prowadzonych biorą udział dzieci i młodzież z różnych dzielnic miasta, a także z odległych nieraz ośrodków podmiejskich. Lokalizacja pałacu w pobliżu ronda XXX-lecia - komunikacyjnego centrum miasta sprawia, że dojazd do tej placówki jest bardzo dogodny. Ten fakt ma niewątpliwie dodatni wpływ na liczbę uczestników zajęć tutaj realizowanych.

Domy Kultury na Kapuściskach i Szwederowie mają charakter lokalny. Służą głównie dzieciom i młodzieży swoich dzielnic. Szwederowo jest dzielnicą robotniczą. Dominuje tutaj stare budownictwo i peryferyjny charakter dzielnicy. Brakuje ośrodków kulturalnych.

Młodzieżowy Dom Kultury nr 2 przy ul. M. Fornalskiej jest w zasadzie jedyną otwartą placówką, w której młodzież może kształcić się i wykorzystać swój wolny czas. Placówka ta umożliwia korzystanie ze swoich pomieszczeń nie tylko młodzieży, ale także organizacjom społecznym. Odbywają się tutaj spotkania mieszkańców z radnymi, z przedstawicielami samorządów osiedlowych, kierownictwem Dzielnicowego Komitetu Frontu Jedności Narodu. Służy więc ta placówka swojej dzielnicy.

Młodzieżowy Dom Kultury nr 1 przy ul. J. Krasickiego działa w dzielnicy Kapuściska. Jest to dzielnica, w porównaniu ze Szwederowem młoda, a jej szybki rozwój trwa dopiero od kilku lat. Położenie Kapuścisk jest także peryferyjne, ale posiada ono inny charakter. Zróżnicowanie społeczne mieszkańców jest tutaj znaczne. Dojazd do centrum miasta jest dla małych zwłaszcza dzieci, raczej

niekorzystny, biorąc pod uwagę znaczną odległość, no i przepełniony przeważnie tramwaj linii nr 8 łączący Kapuściska ze śródmieściem. Z tego względu wybudowanie w tej dzielnicy placówki wychowania pozaszkolnego było koniecznością. Do M D K przy ul. J. Krasieckiego uczęszczają dzieci i młodzież z Kapuścisk, a także z sąsiednich Wyżyn - szybko budowanej nowej dzielnicy mieszkaniowej Bydgoszczy. Młodzież tutaj mieszkająca może z pożytkiem wykorzystać swój wolny czas głównie w M D K-u, gdyż poza nim znajduje się w tej dzielnicy jedynie klub "Odnowa", o niezbyt wielkich pomieszczeniach, świetlica zakładowa i małe, trzeciej kategorii kino. Jedynie Młodzieżowy Dom Kultury jest w tej dzielnicy placówką, gdzie dzieci mogą rozwijać swoje zainteresowania w wielu różnych pracowniach.

4. Warunki lokalowe pracy z młodzieżą

Zajęcia muzyczne w bydgoskich domach kultury odbywają się w przeznaczonych dla tego celu salach. Są to pomieszczenia o powierzchni normalnej klasy szkolnej. Jedynie ich wyposażenie stanowi o tym, że są to pracownie muzyczne. Placówki na Szwederowie i Kapuściskach dysponują jedną salą muzyczną, w której odbywają się zajęcia wszystkich zespołów muzycznych z wyjątkiem rytmiki i tańca. Te zespoły mają zajęcia a sali gimnastycznej /Szwederowo/ i w kameralnej sali widowiskowej /Kapuściska/.

W Pałacu Młodzieży zajęcia muzyczne prowadzone są w pięciu pomieszczeniach, z tego jedynie sala baletowa jest przystosowana do zajęć tego typu /lustra, poręczce, odpowiednie parkiet/. Poza salą dla baletu, pracownia muzyczna dysponuje salami dla rytmiki, dla orkiestry dętej, dla zespołu beatowego i akordeonowego oraz salę wokalną. Sale te swoimi wymiarami nie odpowiadają potrzebom zespołów, którym służą. Są przede wszystkim zbyt niskie, a dla

orkiestry dętej i chóru, także zbyt małe. Dlatego też chór młodzieżowy często ma próby w dużej sali widowiskowej. Tutaj jednak kontakt dyrygenta z zespołem jest utrudniony, ponieważ znajduje się on na scenie przy pianinie, zbyt daleko od chóru będącego w pierwszych rzędach widowni. Brak tego bliskiego kontaktu utrudnia dyrygentowi pracę. W Pałacu myśli się o odpowiednim zaadaptowaniu sal dla potrzeb zespołów muzycznych.

5. Uczestnicy zajęć muzycznych w domach kultury

W bydgoskich placówkach wychowania pozaszkolnego w zajęciach muzycznych bierze udział ponad 1.200 dzieci i młodzieży od 6 do 20 lat. Liczba ta /dane z listopada 1975r./ nie jest stałą, ponieważ jedne dzieci rezygnują z uczestnictwa w zespole, inne znów rozpoczynają zajęcia w ciągu roku.)

Duża rozpiętość wieku uczestników pracowni muzycznych uwarunkowana jest rodzajem zajęć w jakich dzieci zaspakajają swe zainteresowania. Dzieci młodsze, do lat 10-11, są w zdecydowanej większości członkami zespołów rytmiki i tańca. Z tą formą umuzykalnienia ma kontakt ponad 530 osób. W liczbie tej jest 126 dzieci przedszkolnych. W grupach tanecznych uczestniczy ponad 250 osób, natomiast w zespołach chóralnych i wokalnych, bierze udział ponad 200 dzieci i młodzieży, przede wszystkim w Pałacu Młodzieży, gdzie istnieje chór dziecięcy, chór młodzieżowy oraz grupy przygotowane do udziału w chórze. Różnorodne zespoły instrumentalne domów kultury grupują dzieci i młodzież w różnym wieku.

Poniższa tabelka ilustruje wiek dzieci i młodzieży uczestników M D K nr 2 na Szwederowie.

Lp.	Grupa wiekowa	Liczba uczestników	w tym	
			dziewcz.	chłopców
1	do 7 lat	15	3	12
2	8 - 9 lat	15	7	8
3	10 - 11 lat	40	31	9
4	12 - 13 lat	38	19	19
5	14 - 15 lat	59	42	17
6	16 - 18 lat	25	11	14
7	Razem:	192	113	79

Powyższe zestawienie wykazuje, że najczęściej z zajęć muzycznych w domach kultury korzystają dzieci w wieku 10 - 15 lat, a zwłaszcza grupa dzieci 14-15 letnich. Charakterystyczne jest także to, że w zajęciach bierze udział więcej dziewcząt niż chłopców. Prawidłowość ta potwierdza się w Pałacu Młodzieży i Młodzieżowym Domu Kultury nr 1. Liczebna przewaga dziewczynek uwidacznia się szczególnie w zespołach tanecznych, gdzie udział chłopców stanowi znikomą część. Chłopcy natomiast mają liczebną przewagę w zespołach instrumentalnych.

W domach kultury, stanowiących teren naszych zainteresowań działają zespoły instrumentalne i wokalne zwane także kołami, których nazwy i liczbę przedstawia poniższa tabelka.

Lp.	Nazwa zespołu	L-ba grup	Ilość członków
1	Zespół cymbalistów	1	18
2	Zespół akordeonowy	9	104
3	Zespół gitar klasycznych	3	51
4	Zespół mandolinowy	1	15
5	Zespół fletów prostych	2	30
6	Zespół kameralny	1	12
7	Chór	2	102
8	Orkiestra dęta	1	37
9	Zespół wokalny	2	37
10	Zespół wokально-instrumentalny	3	22
	Razem:	25	428

Rubryka w tabeli określona jako "liczba grup" oznacza ilość zespołów tego samego rodzaju, ale o zróżnicowanym poziomie umiejętności gry na określonym instrumencie. Np. zespół akordeonowy I stopnia, grupuje dzieci, które w bieżącym roku szkolnym rozpoczęły naukę gry na akordeonie. Natomiast, w zespole akordeonowym V stopnia, uczestniczą dziewczęta i chłopcy, po paroletniej nauce gry.

Przedstawiona tabela obrazuje dużą różnorodność grup zajęciowych /pomijamy grupy taneczne/. Ta różnorodność grup zajęciowych pozwala dziecku na wybór takiego zespołu, w którym będzie ono w pełni zaspakajać swe zainteresowania.

6. Pochodzenie społeczne uczestników.

W Pałacu Młodzieży około 70% uczestników pochodzi z rodzin inteligencji pracującej, nieco powyżej 20% z rodzin pracowników fizycznych, pozostałe kilka procent wywodzi się z innych rodzin. Podobne proporcje istnieją w Młodzieżowym Domu Kultury nr 1, z tym, że grupa dzieci robotniczych jest tu jednak procentowo większa niż w Pałacu. Uczestnicy zajęć Młodzieżowego Domu Kultury nr 2, to ponad 70% dzieci rodzin robotniczych. Pamiętamy, że Szwederowo to dzielnica robotnicza, stąd też i uczestnicy wywodzą się głównie z rodzin pracowników fizycznych.

7. Praca z zespołami muzycznymi

Organizacja zajęć zespołów instrumentalnych, wokalnych, rytmiki i tańca jest podobna. W zasadzie każdy zespół ma zajęcia dwa razy w tygodniu. Nauczanie gry w zespołach odbywa się zbiorowo. Taki sposób nauczania gry stwarza instruktorom pewne trudności, ponieważ członkowie zespołu przyswajają sobie określone umiejętności w różnym tempie. Dzieci zdolniejsze uczą się szybciej. Kiedy więc

powtarzają wiele razy ćwiczenia już opanowane, zaczynają się nudzić, gdy tymczasem dzieciom mniej zdolnym ćwiczenia te sprawiają jeszcze trudności.

Sytuacja taka zobowiązuje instruktorów do daleko posuniętej indywidualizacji nauczania w ramach gry zespołowej. Jest to właściwa droga postępowania, jednak ze względu na liczbę osób - kilkunastu członków w zespole - trudna do realizacji. Uczestnicy zespołu na zajęciach rozwijają zbiorowo indywidualne umiejętności gry oraz przygotowują wybrane utwory dla zespołowego wykonania na różnych imprezach i uroczystościach. Perspektywa publicznego występu mobilizuje członków zespołu do wzmożonej pracy. Czują się oni wyróżnieni, a jednocześnie zobowiązani do solidnego przygotowania repertuaru, który ma być prezentowany. Zacieśnia to więzy koleżeństwa w zespole, pozwala kształtować społeczną postawę członków zespołu. Przygotowanie utworów na występ zabiera bardzo dużo czasu i traci na tym tempo rozwijania indywidualnych umiejętności. Z jednej strony występy publiczne mobilizują i posiadają wartość wychowawczą, z drugiej jednak opóźniają indywidualny rozwój umiejętności.

Uważamy, że w systemie pracy zespołów placówek wychowania pozaszkolnego istnieje konieczność publicznego prezentowania zespołów nawet kosztem wolniejszego rozwoju techniki gry. Uczestnik zespołu ma poprzez zajęcia nie tylko rozwijać swe umiejętności, ale ma także, a może przede wszystkim, znaleźć w tych zajęciach przyjemność, relaks, zadowolenie i satysfakcję. Odczuć tych nie znajdzie dziecko w samych ćwiczeniach, bez możliwości pokazania efektów tych ćwiczeń. Nawet niewielkie utwory wykonane przed publicznością, dają dzieciom duże zadowolenie i zachęcają do dalszej pracy. Ponadto występy zespołów stanowią czynnik pobudzający potencjonalnych kandydatów, do wzięcia udziału w pracach kół placówki wychowania poza-

szkolnego. Uważamy jednak, że źle się staje, gdy zespół zaczyna zbyt często występować publicznie. W takiej sytuacji pewne jest, że zespół zaniedbuje /z braku czasu/ systematyczne podnoszenie poziomu wykonawczego i indywidualnych umiejętności. Na to niebezpieczeństwo zwróciło uwagę Kuratorium Oświaty i Wychowania w Bydgoszczy w Wytycznych do działalności pozalekcyjnej i pozaszkolnej szkół i placówek opiekuńczo-wychowawczych na lata 1972-1975, gdzie czytamy między innymi należy położyć kres spotykanym jeszcze zwyczajom obarczania kół muzycznych, tanecznych, recytatorskich, obowiązkiem obsługiwania nadmiernej ilości imprez szkolnych i środowiskowych. Tego typu praktyki zmieniają koła zainteresowań w punkty usługowe. Młodzież uczestniczy w pracach zespołu z zamiarem realizowania swych marzeń i zainteresowań. Narzucanie przygotowania tak zwanych "części artystycznych" przekreśla niekiedy plany młodzieży^{11/}. Na ten sam problem zwróciła uwagę Rada Pedagogiczna Pałacu Młodzieży, która na posiedzeniu w dniu 21.5.1975r. w jednym z wniosków stwierdza:...."ograniczyć częstotliwość występów artystycznych, podnieść ich poziom, zwrócić większą uwagę na ich emocjonalny i estetyczny wydźwięk"^{12/}. Zbyt częste występy nie są zjawiskiem pożądanym. Tylko systematyczna, dobrze zorganizowana praca z zespołem podnosi stopniowo jego poziom wykonawczy. Właściwa organizacja pracy ma duże znaczenie zwłaszcza w zespołach liczących kilkadziesiąt osób. W takich zespołach zajęcia nie powinny ograniczać się tylko do prób z całością. Konieczne są także oddzielne zajęcia z poszczególnymi głosami /chór/, czy grupami instrumentalnymi /orkiestra/. Tę dyrektywę metodyki pracy zespołów stosuje się na zajęciach chóru i orkiestry dętej Pałacu Młodzieży, a także w dużych grupach tanecznych pałacu i pozostałych placówek wychowania pozaszkolnego.

Rytmika i taniec prowadzone są z podziałem na grupy wiekowe, na zespoły o różnym stopniu zaawansowania, a także na zespoły o różnych specjalnościach, różnym profilu, jak np. taniec klasyczny, taniec towarzyski, taniec ludowy, taniec nowoczesny. W zajęciach grup rytmiki i tańca uczestniczy zawsze akompaniator. Na zajęciach zespołów muzycznych dzieci zdobywają pewne wiadomości z zasad muzyki, uczą się nut, rozwijają umiejętności manualne, zaspakajają swe zamilowania.

8. W y s t ę p y

Zespoły muzyczne prezentują wyniki swej pracy z okazji akademii, różnych uroczystości, imprez. Rzadko natomiast organizowana jest impreza, której celem byłoby zaprezentowanie dorobku zespołów muzycznych. Zespoły muzyczne wraz z recytatorskimi i innymi, najczęściej wypełniają tzw. "część artystyczną" różnych imprez w domu kultury, zakładzie opiekuńczym, w sąsiedniej szkole itd.

Z kronik, z dziennika imprez poszczególnych placówek, a także z notatek prasowych wynika, że zespoły występują najczęściej z okazji Dnia Nauczyciela, Międzynarodowego Dnia Kobiet, rocznicy wyzwolenia Bydgoszczy, Dnia Dziecka, rocznicy Rewolucji Październikowej, święta 1-go Maja, zakończenia roku szkolnego.

Przedstawiamy niżej w krótkim zarysie występy zespołów pracowników muzycznych poszczególnych domów kultury w roku szkolnym 1974/1975 oraz w pierwszych miesiącach bieżącego roku szkolnego. Będzie to jednocześnie pokazanie dorobku tych pracowników w tym czasie.

M ł o d z i e ż o w y D o m K u l t u r y nr 1 przy ul. Janka Krasickiego pracuje w nowych pomieszczeniach w dzielnicy Kapuściska drugi rok, stąd też pracą z zespołami rytmiki, tańca, akordeonowymi i fletów prostych, rozpoczęto od podstaw. Pracowano z peł-

na energią, aby zespoły mogły zaprezentować swój, choćby skromny dorobek, jak najwcześniej w środowisku, aby pokazać, że nowy dom kultury, tak potrzebny tej dzielnicy, tętni życiem. Pokazanie dorobku zespołów miało zachęcić młodzież do wstępowania w ich szeregi. Kierownictwo placówki potrafiło od początku stworzyć atmosferę pełnego zaangażowania wszystkich instruktorów, atmosferę dobrej pracy i właściwie pojętej współpracy poszczególnych zespołów. Ta współpraca zespołów zachęcała dzieci i młodzież do rzetelnego wykonywania przyjętych obowiązków. Dzieci wiedziały, że od wyniku ich pracy zależy rezultat występu innej grupy. Dlatego też zespoły instrumentalne, np. fletów prostych, grające melodie tańców, które wykonywał zespół rytmiki, bardzo się starały, aby ich gra była jak najlepsza.

Już w lutym 1975r., zaledwie po paru miesiącach pracy, zespoły muzyczne, wspólnie z grupami słowno-muzycznymi Szkoły Podstawowej nr 49, zaprezentowały program artystyczny z okazji X-tej rocznicy nadania tej szkole imienia Aleksandra Zawadzkiego i wmurowania tablicy pamiątkowej. Wspólne działanie integrowało społeczność dziecięcą domu kultury, a jej występ przyciągał nowych uczestników do zespołów. Impreza, która przyniosła dzieciom duże zadowolenia, mobilizowała wszystkie zespoły oraz wciągnęła rodziców do współpracy, była impreza pt. "Żegnamy zimą, witamy wiosnę". Była to impreza konkursowa pod ogólnym hasłem "Zabawa jakiej nie było, a będzie w naszym powiecie". Opracowany przez pracowników placówki scenariusz imprezy podporządkowywał wspólnemu celowi osiągnięcia poszczególnych zespołów. Takie ujęcie pozwoliło każdemu zespołowi uczestniczyć we wspólnej zabawie, ale i odpowiedzialności. Zrealizowanie tej imprezy przyniosło placówce duże korzyści. Przede wszystkim mocno zaznaczyła ona swoją obecność w dzielnicy, zjednała wielu rodziców

dla swojej pracy, zachęciła znowu sporą grupkę dzieci do uczestnictwa w zajęciach. Wzrosła znacznie więź emocjonalna uczestników zespołu.

Zespoły muzyczne brały ponadto udział w akademii z okazji Dnia Kobiet, występowały w muszli koncertowej Parku Ludowego w dniach festynu Gazety Pomorskiej na zakończenie roku szkolnego.

Duże znaczenie poznawczo-wychowawcze ma przyjęcie patronatu nad Szkołą Gminną w Drzycimiu. W ramach tego patronatu uczestnicy niektórych zespołów wyjeżdżali dwukrotnie z programem na imprezy organizowane przez tę szkołę. Przy okazji wyjazdów poznawano wieś i życie jej mieszkańców. Ponadto, w wycieczce do NRD i w obozie wakacyjnym domu kultury, brała także udział grupa dzieci z Drzycimia. Wspólne przebywanie dzieci z miasta i wsi jest napewno korzystne dla obu stron i ta inicjatywa placówki posiada dużą wartość wychowawczą.

Zespoły pracowni muzycznej występowały w ciągu roku kilka razy, a więc częstotliwość występów była prawidłowa. Poziom wykonawczy jest adekwentny do czasu trwania zespołów. Wszystkie zespoły rozpoczynały pracę od podstaw, nie osiągnęły więc wysokiego poziomu wykonawczego. Wykonywały utwory proste, o nieskomplikowanej fakturze, utwory melodyjne, które odpowiadały dzieciom. I nie poziom wykonawczy jest tu najważniejszy, ale autentyczna radość jaką dzieci przeżywały z racji wspólnych występów, wyjazdów i osiągnięć. Istotne są wartości wychowawcze osiągnane w toku zajęć zespołów i w czasie prezentowania ich rezultatów.

M ł o d z i e ż o w y D o m K u l t u r y nr 2 przy ul. Małgorzaty Fornalskiej /na Szwederowie/ działa dziewiąty rok. Z tego tytułu istnieją tam zespoły, które pracują systematycznie od szeregu lat. Prezentują więc wyższy poziom muzyczny. Grają u-

twory trudniejsze, wymagające znacznych umiejętności gry na instrumencie. Przykładem tego mogą być takie utwory jak:; walce "Wiedeńska Krew" i "Fale Dunaju", czy polka "Śmieszka" - wykonywane przez jeden z zespołów akordeonowych. Zespoły prezentują się, tak jak i w pozostałych placówkach, na uroczystościach "Dnia Nauczyciela", z okazji rocznicy Wyzwolenia Bydgoszczy, na Dzień Kobiet, na akademii 1-majowej, z okazji obchodów Dnia Dziecka, na festynie Gazety Pomorskiej, w swojej dzielnicy i w muszli koncertowej Parku Ludowego, na zakończenie roku szkolnego u siebie i w sąsiadującej z Domem Kultury Zasadniczej Szkole Zawodowej nr 1. Pracownia muzyczna organizuje w maju koncert, na którym prezentuje rezultaty całorocznej pracy swych zespołów. Koncert ten cieszy się dużym powodzeniem wszystkich uczestników Domu Kultury oraz ich rodziców i rodzeństwa. Jest to swego rodzaju festyn muzyczny. Występy zespołów nie ograniczają się jedynie do wyżej podanych. Zespoły występują z programem artystycznym w imprezach organizowanych przez Dzielnicowy Komitet Jedności Narodu, Związek Bojowników o Wolność i Demokrację oraz organizację dzielnicową Ligi Kobiet. Poprzez udział w imprezach dzieci uczą się pracy społecznej, wiedzą, że są doceniane, czują się potrzebne, odczuwają satysfakcję. To mobilizuje je do podejmowania wysiłku, celem którego jest zwiększenie swoich umiejętności w zakresie gry, śpiewu czy tańca. Zespoły muzyczne Młodzieżowego Domu Kultury nr 2 właściwie służą swojej dzielnicy.

P a ł a c M ł o d z i e ż y skupia w zespołach muzycznych największą liczbę dzieci i młodzieży. Warunki lokalowe i kadrowe oraz opieka władz, predystynują tę placówkę do stania się wzorcowym ośrodkiem pracy pozaszkolnej w Bydgoszczy. Taką też rolę Pałac

ma spełnić. Pracownia muzyczna skupia szereg zespołów. Niektóre z nich osiągnęły w pierwszym roku pracy dobry poziom, a młodzieżowy chór żeński i balet, nawet bardzo dobry. Uzyskanie wysokiego poziomu jest zasługą mgr Sabiny Włodarskiej, która prowadzi chór i jest jednocześnie kierownikiem działu artystycznego Pałacu. Mgr Sabina Włodarska stworzyła w Pałacu Teatr Pieśni i Tańca, na spektakl którego składają się efekty pracy chóru, baletu, zespołu wokalnego, recytatorów. Zespoły działające w ramach Teatru osiągnęły największe sukcesy. Na II Festiwalu Kultury Młodzieży Szkolnej - Kielce 75 - Teatr Pieśni i Tańca Pałacu Młodzieży w Bydgoszczy zdobył "Brazową jodłę" - trzecie miejsce za widowisko *J a k d o b r z e j e s t ż y ć*. W ramach tego festiwalu oceniono oddzielnie osiągnięcia chórów, zespołów wokalnych, instrumentalnych, wokально-instrumentalnych, tanecznych. W tym zakresie zespoły Pałacu uzyskały jeszcze lepsze wyniki. Oto chórowi młodzieżowemu i baletowi przyznano "Złotą jodłę", pierwsze miejsce w grupie zespołów tanecznych. Jest to osiągnięcie naprawdę dużej miary. Chór wykonywał między innymi utwory S. Moniuszki *P r z y l e c i e l i s o k o ł o w i e*, S. Niewiadomskiego *K r a k o w s k i e w e s e l e*, Mikołaja Gomółki - psalm *S i e d z ą c p o n i s k i c h b r z e g a c h* oraz Orlando di Lasso *E c h o*. Już choćby wymienione tytuły świadczą o dużych ambicjach i umiejętnościach chóru. Widowisko "Jak dobrze jest żyć" było prezentowane w Bydgoszczy na różnych ważnych imprezach miejskich i wojewódzkich, ciesząc się zawsze dużym uznaniem. Szerzej omówiono działalność Teatru Pieśni i Tańca z uwagi na osiągnięte przez zespół wyniki.

W Pałacu działa wiele innych zespołów. Najczęściej występują dwa zespoły wokально-instrumentalne. Repertuar tych zespołów

Jest szeroki. Zespoły są wykorzystywane przede wszystkim jako uzupełnienie spotkań z ciekawymi ludźmi. Biorą udział w kameralnych imprezach w kawiarni pałacowej, występują w różnych klubach kulturalno-oświatowych. Należy jednak zaznaczyć, że zespoły te występują zbyt często. Stąd też utrudniona jest praca nad wzbogaceniem repertuaru oraz systematycznym podnoszeniem poziomu wykonawczego. Tego rodzaju niewielkie, ale operatywne zespoły są jednak w placówkach wychowania pozaszkolnego potrzebne. Inne zespoły Pałacu nie osiągnęły jeszcze poziomu na miarę wymagań stawianych przed wzorcową placówką.

Młodzież uczestnicząca w zespołach przychodzi na zajęcia chętnie, gdyż przynoszą one odprężenie po nauce w szkole i dają dzieciom dużo zadowolenia. Wysoka frekwencja /blisko 90%/ świadczy o tym, że młodzież lubi te zajęcia.

U w a g i k o ń c o w e

W artykule przedstawiono zespoły muzyczne, ich zajęcia, rezultaty pracy, działalność społeczno-artystyczną. Poprzez zajęcia w zespołach realizowane jest wychowanie muzyczne. Jednakże zajęcia te nie realizują w pełni wymagań jakie stawiane są wychowaniu muzycznemu w domach kultury. Przede wszystkim zajęcia te mają jednostronny charakter, tzn. zespoły instrumentalne rozwijają technikę gry, zespoły wokalne uczą poprawnego śpiewania. Tymczasem pełne wychowanie muzyczne może być realizowane jedynie poprzez stosowanie wszystkich jego form, a więc przez śpiewanie, grę, słuchanie dzieł muzycznych, poznawanie wiadomości o muzyce, rozwijanie za-
datków twórczych.

Integralne ujęcie wszystkich form wychowania muzycznego nie wystąpiło w pracy żadnego zespołu. Można określić, że zespoły rea-

lizują tylko pewien zakres wychowania muzycznego. Czy taką realizację można uważać za niewłaściwą? Sądzymy, że nie, ponieważ poprzez zespół dziecko rozwija swe zainteresowania i zaspakaja potrzeby działania artystycznego, a są to przecież ważne elementy wychowania muzycznego w domach kultury.

Obserwacja zajęć zespołów wykazała, że prawie zupełnie nie realizuje się słuchania muzyki o dużych walorach artystycznych. Nie miało też miejsca podawanie wiadomości o muzyce. Nie jest to zarzut, a jedynie stwierdzenie istniejącego faktu. Dlaczego jednak fakty te - w naszej opinii negatywne - mają miejsce? Naszym zdaniem dlatego, że między teorią, a praktyką istnieje pewna rozbieżność w rozumieniu zadań wychowania muzycznego. Otóż w praktyce, władze zwierzchnie nie rozliczają prowadzącego zespół z tego, czy rozwija on wrażliwość muzyczną dzieci, ich pamięć muzyczną, nie sprawdzają w jakim stopniu kształtuje on postawę estetyczną dzieci. Podstawą oceny pracownika jest poziom wykonawczy jego zespołu, ilość i jakość opracowanego repertuaru. Dlatego też zajęcia z zespołem instruktor ogranicza w zasadzie do rozwijania umiejętności praktycznych /gra, śpiew, taniec/. Tego samego oczekują zresztą dzieci i ich rodzice. Uważają oni, że w zespole dziecko ma nauczyć się grać, śpiewać, tańczyć, że w sposób przyjemny i pożyteczny wypełni swój wolny czas.

Wiemy jednak, że w toku doskonalenia umiejętności praktycznych rozwija się w sposób okazjonalny poczucie rytmu, słuch muzyczny, pamięć muzyczna dziecka itp. Zespół rozwija zatem dyspozycje, których rozwijanie i kształtowanie jest domeną wychowania muzycznego.

Stwierdza się także, że udział w zespołach zaspakaja potrzeby działania artystycznego. Z tych względów, a także z racji dużych wartości wychowawczych jakie przynosi udział w zespole, pra-

ce zespołów muzycznych należy ocenić pozytywnie.

Mimo tej pozytywnej oceny wysuwamy następujące postulaty:

- a/ pracownie muzyczne powinny dla wszystkich zespołów organizować audycje muzyczne, poprzez które dzieci i młodzież poznawać będą stopniowo i systematycznie muzykę artystyczną oraz zbliżyć do wielkich wartości muzyki;
- b/ placówki wychowania pozaszkolnego powinny dążyć do stałego podnoszenia poziomu wykonawczego swych zespołów, gdyż doskonalsze wykonanie daje członkom zespołu więcej zadowolenia i satysfakcji, daje im poczucie własnej wartości.

P R Z Y P I S Y

1. R.Wroczyński: "Wychowanie poza szkołą", PZWS, W-wa 1968, s.149
2. Dz.Urz.MOIW nr.10 z 1973r.s.146 "Statut Placówek Wychowania Pozaszkolnego".
3. J.Lasocki: "Wychowanie muzyczne w domach kultury", CPARA, w-wa 1970r. s.23
4. Tamże s.23
5. Tamże s.23
6. Tamże s.23
7. Plan dydaktyczno-wychowawczy Młodzieżowego Domu Kultury nr 2 przy ulicy Małgorzaty Fornalskiej w Bydgoszczy.
8. Plan pracy dydaktyczno-wychowawczej Pałacu Młodzieży w Bydgoszczy.
9. Plan pracy dydaktyczno-wychowawczej Młodzieżowego Domu Kultury nr 1 przy ulicy Janka Krasickiego w Bydgoszczy.
10. Plan pracy dydaktyczno-wychowawczej Pałacu Młodzieży w Bydgoszczy.
11. Wytyczne do działalności pozalekcyjnej i pozaszkolnej szkół i placówek opiekuńczo-wychowawczych na lata 1972-75, wydane przez Kuratorium Oświaty i Wychowania w Bydgoszczy.
12. Protokół z posiedzenia Rady Pedagogicznej Pałacu Młodzieży z dnia 21.V.1975r.

B I B L I O G R A F I A

1. R. Wroczyński: "Wychowanie poza szkołą". PZWS, W-wa 1968r.
2. R. Wroczyński: "Wprowadzenie do pedagogiki społecznej". PWN W-wa 1966r.
3. B. Suchodolski: "Podstawy wychowania socjalistycznego". PZWS W-wa 1967r.
4. B. Suchodolski: "Wychowanie dla przyszłości". PWN, W-wa 1968r.
5. I. Wojnar: "Estetyka i Wychowanie". PWN, W-wa 1964r.
6. I. Wojnar: "Wychowanie przez sztukę". PZWS, W-wa 1965r.
7. J. Lasocki: "Wychowanie muzyczne w domach kultury". CPARA, W-wa 1970r.
8. Ustawa Sejmu PRL: "O zadaniach narodu i Państwa w wychowaniu młodzieży".
9. Ustawa Sejmu PRL z 15.VII.1961r.
10. Dz.Urz.MOIW nr 10 z 1973r., s.146 "Statut Placówek Wychowania Pozaszkolnego".
11. Dz.Urz.MOIW nr 2 z 28.II.1975r., Instrukcja w sprawie organizacji kształtowania i wychowania w roku szkolnym 1975/76.
12. Wytoczne do działalności pozalekcyjnej i pozaszkolnej szkół i placówek opiekuńczo-wychowawczych na lata 1972-75 wydane przez Kuratorium Oświaty i Wychowania w Bydgoszczy.
13. Plan dydaktyczno-wychowawczy na rok 1975/76 Pałacu Młodzieży, Młodzieżowego Domu Kultury nr 1, Młodzieżowego Domu Kultury nr 2 .
14. Kronika i Dziennik Imprez Młodzieżowego Domu Kultury nr 1 i 2.
15. Program widowiska "Jak dobrze jest żyć" - opracowanego przez Pałac Młodzieży.